

Biblioteka Fundacji św. Włodzimierza
tom XIX
Бібліотека Фондації св. Володимира
том XIX

Gwiazdy i Tryzub

Europejska integracja Ukrainy

Maciej Olchawa

Зірки і Тризуб

Європейська інтеграція України

Мацей Ольхава

Wydawnictwo „Szwajpolt Fiol”
Kraków 2013

Видавництво „Швайпульт Фіоль”
Краків 2013

Значущий голос Мацея Ольхави за європейську інтеграцію України

Книжка працівника Європейського Парламенту Мацея Ольхави *Зірки і Тризуб: Європейська інтеграція України* становить значущий голос на користь європейської інтеграції України та виникаючі звідсіля позитивні наслідки не тільки для держав Євросоюзу і самої України, але у дальшій перспективі також і для Росії та інших держав Європи.

З проведеного у книжці ґрунтовного аналізу відносин між Євросоюзом і Україною від часу відзискання нею у 1991 році незалежності до початку 2013 р., Автор виводить зі всіх сторін переконливі аргументи, що вказують цілком реальну перспективу вступу України до Євросоюзу, що спричиниться до нейтралізації неоімперіальної тактики Росії щодо Грузії та України. Мало того, як переконує Мацей Ольхава, інтегрована з Євросоюзом Україна стане справжнім уроком процесу демократизації “Росії простягнутої до Владивостоку” – як написав у 2007 році неодноразово цитований Автором Збігнєв Бжезінський¹. Особливо важливе, що визначна дослідниця у Москві Лілія Шевцова вважає, що Україна стає дорогоказом для Росії². Суттєво, що підготовлені до друку матеріали міжнародної конференції, проведеної у Ягеллонському університеті³ з участю

¹ “Україна – після Збігнєва Бжезінського – пропонує Росії не тільки урок своєї історії, але назначає дорогу. Дорогу – як повинні в це вірити на Заході усі – по якій піде колись Росія”. З. Бжезінський, *Росія – молодший брат України*, “Gazeta” від 16.11.2007. Ця стаття була надрукована також у англomовному тижневику, видаваному у Києві “The Kyiv Post”.

² Пор. Л. Шевцова, *Україна – как вежа*, [в:] Л. Шевцова, *Одинокая держава. Почему Россия не стала Западом и почему России трудно с Западом*, Москва 2010, с. 116–121. Пор. також В. Мокрий, *Програма Єжи Гедройця актуальна в Україні і в Росії. В 10 річницю смерті редактора паризької “Культури”*, [у:] *Prace Komisji Środkowoeuropejskiej PAU*. Wydział Historyczno-filozoficzny, pod red. J. Machnika і I. Stawowy-Kawki, Kraków 2011, s. 45–56.

³ Під час тієї зорганізованої у червні 2013 р. Факультетом Міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету конференції під заголовком “Поляки, українці, росіяни. Шляхи пізнання і порозуміння” з участю м.ін. знаменитого вченого Александра Ліпатова з Москви дискутовані були також обговорені нами вище проблеми усіх трьох народів. Корисно додати, що на цій конференції

дослідників з Росії, України, Польщі та столиці Євросоюзу – Брюсселю, представником якого був Мацей Ольхава, є свідомством того, що все більше і більше представників російських академічних середовищ перш за все у Москві, переконується, що Росія у власному інтересі повинна піти у сліди Польщі і реалізувати програму Єжи Гедройця, котра вимагає визнання незалежної України. Визнання незалежності України офіційною московською владою допоможе політикам у Кремлі визволитися від неоліберальних стремлень з метою підпорядкування собі України⁴.

З проникливого аналізу дбайливо зібраних Автором документів та оцінок політологів, публіцистів й політиків виникає, що Євросоюз насправді “стоїть перед величезним шансом щоб «допомогти Україні стати на якір там, де її місце – в Європі»” – як читаємо у кінцевих висновках Автора. Як важливе завдання для історії Європи, її безпеки і всестороннього розвитку мають до виконання європейські й українські політики – усвідомлюють слова перестороги Збігнева Бжезінського⁵ і Олександра Мотиля⁶, які стали епіграфом книжки Мацея Ольхава. Обидва авто-

---

Мацей Ольхава прочитав дуже цікаву доповідь під заголовком *Євросоюз чи Європа? як вибір України. Регіональні різниці у сприйманні й поглядах українського суспільства на минуле й майбутнє*, який викликав особливе зацікавлення і дискусію зібраних. У тому контексті дуже цікаву думку представив А. Ліпатов, доказуючи, що у наслідку зруйнування Києва під час татарської навали 1240 року, ізольована від західної культури московська держава перетворилась у Монгольську Русь, в якій сформувалась перетривала до сьогодні “система влади, яка не передбачає діалогу представників влади з суспільством”. Див. А. Ліпатов, *Росія на руїнах Русі*, місячник “Uważam Rze” 2013, nr 5(14), s. 52–55.

⁴ “Об Україну і об її стосунки до української незалежності – як пише Л. Шевцова – спотикається багатьох російських інтелектуалів, в тому числі лібералів. Ідея незалежної України у свій час допомогла окреслитись польським елітам. Сьогодні та сама ідея є необхідна для знайдення нової тотожності росіянам”. Л. Шевцова, *Наш герой не наших часів. У 10-ту річницю смерті Є. Гедройця*, “Gazeta Wyborcza” 2010, nr 213 (731). Пор. Л. Шевцова, *Єжи Гедройц: російський взгляд*, “Новая Польша” 2010, № 9, с. 3–6.

⁵ “Час може й не працює на користь добровільного підпорядкування Києва Москві, але нетерпеливі російські натиски, які прямують до цієї цілі і байдужість Заходу можуть спричинити потенційно вибухову ситуацію на окраїнах Європейського Союзу”. Z. Brzezinski, *Strategic Vision: America and the Crisis of Global Power*, New York. Basic Books. 95.

⁶ “Коли Європейський Союз не хоче, або не буде в силі захистити демократію на власному подвір’ї й запобігти перетворенню України у другу Югославію, тоді Євросоюз так само не має сенсу, як порожнім є його зобов’язання дотримувати

ри висловлюють обґрунтовані і слушні – як видно з реакції Москви на близький саміт України-ЄС у Вільнюсі – побоювання перед фатальними як для України, так і Європейського Союзу наслідками евентуального закриття перед Україною дверей до європейської сім'ї.

Беручи до уваги представлений Автором книжки триваючий вже 22 роки як же нелегкий, але “спільний [Євросоюзу і України] марш під прапором Євросоюзу”, дійсно важко уявити собі яку-небудь причину, з приводу якої обидві сторони могли б не підписати інтеграційну угоду у Вільнюсі, котру роками узгіднювали і допрацьовували. Причини змарнування тих історичних й фундаментальних для майбутності всієї Європи шансів аж годі собі уявити, якщо взяти до уваги, що:

по-перше, бажання інтеграції з Євросоюзом висловлює значна більшість українського суспільства і, що особливо важливе, проєвропейський напрямок декларують також головні політичні партії, які в українському парламенті схвалили відповідну постанову значною конституційною більшістю 315 голосів (зі 345 присутніх у Верховній Раді);

по-друге, завдяки терпеливій, кропіткій, але щирій співпраці і зусиллям багатьох інституцій та особистостей з обох сторін діалогу держав Євросоюзу й України, як європейські, так і українські політики є свідомі необхідності змін та потреби виправлення своїх власних неправильних становищ і дій, які залишаються останніми перепонами на дорозі до повного порозуміння. Усі ті проблеми переконливо, коротко й чітко формулює Мацей Ольхава у двох останніх висновках своєї книжки.

Повертаючись до висловлених на початку у епіграфах книжки думок Збігнева Бжезінського і Олександра Мотиля, Мацей Ольхава стверджує, що “«Росія передусім» – це не правильний підхід”. У тому місці Автор висловлює власну думку, яка вказує на головні джерела усіх нещасть України і пов'язані з ними проблеми, що не дозволяють встановити партнерські й добросусідські відносини з державами Європейського Союзу, а особливо з існуючими весь час “між конфліктом і діалогом”⁷ відносинами з його східним сусідом – Російською Федерацією. У двох ключових висновках своєї книжки Автор підкреслює, що “політика Євросоюзу супроти України не може бути сформульована як реакція на поточні відносини на лінії Брюссель–Москва чи Київ–Москва. Європейський Союз не може пого-

---

тися нібито гуманітарних європейських цінностей”. Alexander J. Motyl, *End of Ukraine and Future of Eurasia*, “Kyiv Post”, 7 травня 2010.

⁷ Див. R. Kęsek, *Między konfliktem a dialogiem. Polityka Ukrainy wobec Federacji Rosyjskiej w latach 1997 – 2004*, Biblioteka Fundacji św. Włodzimierza, Kraków, 2010, s. 246.

дзуватись на фінляндизацію України, тому що це лише збільшить неоімперський апетит Кремля та ще більше вчинить залежною Європу від російських сировин”⁸. У тому контексті – як влучно доказує Мацей Ольхава – позбавлені усіх основ здаються очікування владою у Києві на які-небудь корисні наслідки, котрі мали би виникати зі створення з України “моста між Росією і Заходом”. Як читаємо ж у розділі, присвяченому тій проблемі, евентуальна і далеко непевна “політична ціна дешевого газу, який пропонує «спілка Кремль» є висока. Відтягає він Україну від Євросоюзу, тому що перешкоджає у проведенні необхідних реформ в енергетичній системі”⁹.

Вищевказані – як здається – ключові аргументи заслуговують на глибоке переосмислення і врахування з огляду на їхні різноманітні наслідки не тільки економічні, але політичні й суспільні, які виникають з веденої Москвою газової війни з Україною. Відомо ж, що незалежнення від російських енергоносіїв дозволить заощаджені таким способом гроші у першу чергу виділити на піднесення рівня життя тих громадян Євросоюзу, яким найбільш потрібна допомога, в тому числі також громадян України. Натомість енергетична безпека, яка необхідна для економічної стабілізації та цивілізаційного розвитку кожної держави – як підкреслює Автор – є неможлива без елімінації застосовуваного Москвою при кожній нагоді газового аргументу у політичній грі. Заложником постійної газової війни не випадково стала колишня прем’єр-міністр Юлія Тимошенко, змушена під тиском Євросоюзу підписати договір з тодішнім прем’єр-міністром Росії Владіміром Путіним. Тому лише після елімінування політичного чинника з економії, в тому числі під час визначання ціни на газ, стане можливою поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі (ЗВТ), яка є інтегральною частиною Угоди про членство України в Євросоюзі, якої головним завданням – як доказує Мацей Ольхава – є покращення торгівельного обміну й підвищення суспільного добробуту¹⁰.

У свою чергу в умовах стабільної економічної ситуації стане можливим відродження універсальних цінностей й духових потреб серед “слов’янських народів, того другого “легеня” нашої спільної європейської вітчизни”, як це окреслив Іван Павло II у своїй промові 11.10.1988 р. в Європейському Парламенті. Прагненням папи було, щоб “Європа, незалежна і оснащена вільними інституціями поширилась аж до кордонів, які визначає її географія, ще більше історія... [де] інспірована християнською вірою культура так глибоко назначила минуле життя усіх народів нашої

⁸ Пор. розділ “Кінцеві внески і рекомендації”.

⁹ Пор. розділ “Україна: міст до Європи”.

¹⁰ Пор. підрозділ “Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ЗВТ)”.

Європи, народів грецьких, латинських, германських і слов'янських, незалежно від усяких епохальних трагедій понад суспільними та ідеологічними системами”¹¹. Як же промовистим стає факт, що Іван Павло II, який схвалював концепцію розширення Європейського Союзу народами Центральної й Східної Європи, і є автором слів-лозунгу: “Від Люблінської до Європейської Унії” – тринадцять років після славного послання у Європейському Парламенті, під час історичної прощі у 2001 році в Україні сказав: “Тут церква дихає двома легенями східної і західної традиції”¹².

Також більшість східноєвропейських інтелектуалістів присвятила свою творчість і життя співтворенню гідного і мирного співжиття усіх громадян, народів і держав, які мають пошану для “вільності і гідності людини, які лежать у фундаментах європейської свідомості” і “нерозлучно зв'язаної з нею етикою відповідальності”¹³, якої дуже часто не вистачає діячам у посткомуністичних державах.

¹¹ Цит. за матеріалами конференції 7 червня 2013, Краків, *Європарламент. Пошук Сходу на Захід*, організованої головою Спільки Май’77 євродепутата Богуслава Соніка. Дивись також матеріали конференції організованої Ягеллонським університетом у Кракові 2011 року під заголовком: “Європа обох легенів у письмений і душпастирський спадщині Івана Павла II, в якій взяли участь вчені з України, Росії, Польщі й Європейського Парламенту.

¹² “Церква – наголошував у Києві у 2001 році Іван Павло II – представляє божественну й людську дійсність, збагачену генієм української культури. Тут Церква дихає двома легенями східної й західної традиції. Тут у братерському діалозі зустрічаються ті, які черпають з джерел візантійської духовності, а також і ті, які живляться духовністю латинською. Тут зустрічається та взаємозбагачується глибокий сенс таїнства, яке панує у Святій Літургії Східних Церков та містична істотність латинського обряду”. Після повернення з України під час генеральної аудієнції у Ватикані 4 липня 2001 року підсумовуючи “незабутні переживання у Києві і Львові під час Євхаристичних Богослужінь у латинському і візантійському обряді” папа сказав, що “було це немов переживання Літургії обома легенями. Так було наприкінці першого тисячоліття по Христі, перед злочасним поділом між Сходом і Заходом. Молімося разом, щоб розмаїття традиції не перешкождало єдності у вірі і церковному житті. *Ut unum sint* (Щоб усі були одно) – ці слова ревної молитви Христа мають красномовне вираження на тій землі “без меж”, історія якої, будучи записаною кров’ю, містить заклик бути мостом між двома розділеними братами”. Цит. за В. Мокрий, *Апостольське Слово Івана Павла II в Україні у 2001 році*, Краків 2002, с. 325 і 413.

¹³ Пор. А. Laignel-Lavastine, *Duchy Europy. Wokół dzieła i myśli Czesława Miłosza, Jana Patočki i Istvana Bibo*, z francuskiego przełożył Jan Maria Kłoczowski, Sejny: Pogranicze, 2012, s. 40 і 70.

Власне тому побудови на основі тих європейських цінностей міжлюдських і міжнародних стосунків очікує Євросоюз від України. Ось чому Україна, яка прагне членства в Євросоюзі ніяк не може ухилитися від прийняття європейських стандартів, що гарантують своїм громадянам особисту вільність, безпеку, гідне життя усіх громадян України, державна влада якої зобов'язана розвивати партнерські і добросусідські відносини з усіма своїми сусідами. Тому – як слушно підсумовує у кінцевому висновку своєї книжки Мацей Ольхава – відповідальність за майбутнє України лежить остаточно у руках самих українців. Тому без проведення радикальних змін як у економіці, так і в політиці, а особливо без проведення відповідних змін у вибірково діючій політизованій судовій системі, яскравим прикладом чого є вирок колишньої прем'єр-міністр Юлії Тимошенко, Україна може піти “дальше у напрямку Євразії, ніж в напрямку Євросоюзу, але це рішення – підкреслює Автор в останніх реченнях своєї книжки – остаточно піднімуть самі українці. Це зрозуміле, що для проведення тих необхідних змін Україна потребує підтримки зі сторони Євросоюзу, особливо від тих держав, котрі самі раніше з подібної допомоги скористали, а сьогодні є частиною європейської сім'ї”. Буде це позбавлена хаосу, безпечна “Родинна Європа”, яка гармонійно функціонує і розвиває всі ділянки життя і про яку мріяли якже зичливі і віддані Україні: Чеслав Мілош, Станіслав Вінценз, Єжи Гедройч, Богдан Осадчук, Василь Стус, Андрей Д. Сахаров та їхні гідні спадкоємці.

Варто доповнити у цьому місці, що завдяки праці багатьох польських політиків, у тому числі євродепутатів, а особливо голові Європарламенту професорові Єжи Бузекові, щасливим збігом обставин найбільш витривалим і послідовним речником євроінтеграційних стремлень українців є підтверджена в часі своєї президенції в ЄС активна і ефективна діяльність Польщі¹⁴ на чолі спочатку з президентом Лехом Валенсою та вельми заслуженим і діючим до сьогодні президентом Александром Квасьневським, а також президентом Лехом Качинським. Останнім часом особливо терпеливою, активною і, як можна надіятись, ефективною є діяльність для євроінтеграції України президента Броніслава Коморовського.

---

¹⁴ Див. на цю тему розділи, присвячені Східному партнерству та закінченню переговорів у справі Угоди про асоціацію України з ЄС в науковій монографії проф. Ягеллонського університету Януша Й. Венца: J.J. Węc, *Pierwsza polska prezydentura w Unii Europejskiej: uwarunkowania – procesy decyzyjne – osiągnięcia i niepowodzenia*, Seria Societas pod red. Bogdana Szlachty, Kraków 2012, s. 39–41, 90–95, 233–235.

Треба сподіватись, що також важко потерпіла на своїй дорозі до свободи Литва, як господар саміту Східного Партнерства у Вільнюсі, залишиться до кінця союзником відвічних прагнень українського народу, який зберігає гідні відродження унійні традиції усіх чотирьох, включно з білорусами і українцями, народів польської і литовської держави – І Речі Посполитої. Продовжувачами створених протягом століть литовський цінностей і традиції є сьогодні покоління євродепутата, президента Вітутаса Ландсбергіса, президента Валдаса Адамкуса і нинішньої президент Литви Далі Грибаускайте.

Годі тоді не радіти від сатисфакції з появи тієї суспільно дуже потрібної книжки, яка знаменито включається у актуальну дискусію на тему цілей, корисних наслідків й можливостей членства України у Євросоюзі.

Слід також на кінець висловити надію, що представлена й рекомендована усім європейським та українським політикам і прихильникам європейських прагнень українців книжка викликатиме ще більше зацікавлення, як і попередня книжка того молодого Автора, в якій він намагається окреслити, яке місце займає Україна в геополітичній стратегії Сполучених Штатів Америки¹⁵. Треба очікувати, що Автор рекомендованої тут другої книжки, яка торкається творених на наших очах фактів, матиме свою роль для підписання історичної угоди про інтеграцію України з Євросоюзом. Треба сподіватися, що книга ця викликатиме не менше зацікавлення, ніж його перша книжка, яку високо оцінив визначний і вельми заслужений для досліджування причин конфліктів та їх запобігання як в Україні та Європі, так і у світі Збігнев Бжезінський, а яку також схвалили такі визначні дослідники й політики, котрі поділяють європейські прагнення України, як нинішній посол Європейського Союзу в Україні Ян Томбінський, Олександр Мотиль та Анжей Новак, про яких неодноразово згадував Автор.

Тому можемо вірити, що стануть допомогою усім зацікавленим висказані у цьому знаменитому аналізі висновки і рекомендації представника наймолодшого покоління українознавців Мацея Ольхави, який здобув освіту в американському і польському університетах під час паралельних студій на європеїстиці й українознавстві Факультету Міжнародних і політичних студій Ягеллонського університету. На окреме підкреслення заслуговує той факт, що Автор підготував свою вельми корисну книжку *Зірки і Тризуб: Європейська інтеграція України* під час своєї праці в Європейському Парламенті. Автор мав тому досконалу нагоду збирання і аналізу матеріа-

¹⁵ Пор. М. Ольхава, *Імперіальна гра. Україна у геополітичній стратегії Сполучених Штатів – Imperialna rozgrywka. Ukraina w geopolitycznej strategii Stanów Zjednoczonych*, tłum. J. Piasecki, Kraków 2009, s. 248.

лів під час активної участі в діях Європейського Парламенту, які торкалися співпраці з Україною, включно з підготовлюванням резолюцій парламенту, а також участі у місіях спостерігачів, в тому числі під час виборів в Україні.

Важливе, що Автор, який володіє англійською, польською, українською, іспанською мовами, свою книжку вирішив видати паралельно англійською, українською і польською мовами, щоб з одного боку, усвідомити українським політикам, що Європейський Парламент звертає дуже важливу увагу на розвиток і функціонування державної мови кожного народу, який є членом Євросоюзу, а особливо привертає увагу на функціонування і розвиток української державної мови. З того приводу не випадково проблему української мови у міжнародних і дипломатичних відносинах Києва з Євросоюзом представив Мацей Ольхава в окремому розділі книжки, а також у рефераті, прочитаному на організованій у 2012 році конференції¹⁶. При тому Автор книжки слушно зауважує, що до часу незалежності України, мова українська не могла протягом століть розвиватись у природній спосіб, була переслідувана, а сьогодні її маргіналізують та використовують до політичної боротьби. Гарантоване у Конституції України функціонування української державної мови – у переконанні Автора – не виконано, тому що з малими винятками українська державна мова не присутня і не функціонує у міжнародних контактах політиків, а також у різноманітних інституціях, у тому числі в дипломатичних переговорах України з державами Євросоюзу та іншими державами у світі. З іншого боку, з виданою трьома мовами книжкою Автор прагне дійти до українських політиків, які беруть участь у вирішуванні долі України, її культурного, економічного розвитку, та діяльність яких робить враження, що Україна – це російськомовна держава.

Додаткове значення має також факт, що написану випускником Ягеллонського університету в Кракові книжку на користь євроінтеграції України видала діюча від 1990 року краківська Фундація св. Володимира, який прийнявши християнство 1025 років тому у Києві, підтвердив приналежність України до Європи з її християнською у своєму ґрунті культурою.

Володимир Мокрий

---

¹⁶ Див. матеріали конференції, зорганізованої у Ягеллонському університеті у Кракові “Українська мова у житті та діяльності еліти в Україні протягом віків. Культура, наука, освіта, релігія, суспільство, політика” у листопаді 2012 р.